

Polámaný Kremly

Kritik Putina i ruské rozpínavosti přijíždí do Prahy

ALEŠ PALÁN

Víkendový festival Svět knihy Praha pokaždé láká i na velká zahraniční jména. Letos to bude autor chladných městských fantasy Ben Aaronovitch či nositel vlídné naděje všedního dne Robert Fulghum. Za největší hvězdu ale můžeme – i vzhledem k politické situaci – označit ruského postmodernistu Vladimira Sorokina (1955). Odpůrce moskevské imperiální politiky – uvedený pořadatelem hořkou maximou „Válka je silnější než literatura“ – bude popisovat v češtině právě vydanou sbírku povídek *Cukrový Kreml*.

Personou non grata byl umělec narozený v roce 1955 už za dob Sovětského svazu: odmítl vstoupit do Komsomolu, ztratil zaměstnání v literárním časopise a jeho vlastní knihy nesměly v zemi vycházet. Bariéru mlčení prolomil až v roce 1989 časopis vycházející v Rize. A ani po pádu komunismu nepodlehł Sorokin nacionálnímu šálení. Současného ruského prezidenta kritizuje od samého počátku, kdy se objevil ve vrcholné politice.

Nejde přitom jen o kritiku, autor nekompromisně hledá počátky iracionálního snění o vlastní výjimečnosti Rusů, a tím pádem zároveň o pochybném právu rozhodovat o druhých. Dělá to navýsost uměleckou formou, živou a žhavou, burleskní a čtivou. Romány *Fronta*, *Manaraga*, *Doktor Garin* – které u nás vydává nakladatelství Pistorius a Olšanská – se staly mezinárodními bestsellery.

Je to jasný?

Většina Sorokinových románů je situována do blízké budoucnosti, ale základem pro ně je zkoumání a domýšlení historie. Jeho nejnovější prací je esej o Vladimíru Putinovi, který vyšel v březnu 2022, měsíci ruské invaze, a nese název *Monstrum z minulosti*. „Moc v Rusku má podobu pyramidální. Tuto pyramidu v 16. století zbudoval Ivan Hrozný – ambiciózní krutý car zmítaný paranoiou a mnoha charakterovými kazy. Ten za pomoci své osobní gardy, zvané opričnina, ruský stát krvavě a tvrdě rozdělil na Moc a Lid, na našince a cizáky, mezi nimiž vykopal hluboký příkop. Svazek se Zlatou hordou ho přesvědčil, že velké Rusko je možné spravovat jediným způsobem: jako okupační moc na tomto obrovském obsazeném území,“ zamýšlí se zde Sorokin (česky text vydal Host).

Povídky ze souboru *Cukrový Kreml* jsou staršího data, ruský vyšly v roce 2008 a navazují na autorův proslavený román *Den opričníka*. Burleskní dystopie v mnohém pojmenovala, či dokonce předznamenala společenské dění v největším státě světa: divoké obrazy zachycují rozpadající se zemi, skupiny kořistníků i ponižené obyvatelstvo, jež si po-

stupně osvojuje čínštinu. Rusko roku 2027 ovládají Gosudarovi opričníci – a podobní jezdcům apokalypsy jezdí v mercedesech s čerstvou psí hlavou na masce chladiče...

Cukrový Kreml se odehrává o rok později a mnoho popsaných reálií rozvíjí a variuje. Knihu však lze číst i bez tohoto kontextu, natolik tvoří jednotlivé povídky homogenní celek. Patnáct čísel kromě doby a místa symbolicky spojuje také pamlskek v podobě kremelských věží. Ocítá se v kapse ztročených, slouží jako pozornost vrchnosti, obskurní pár se ve skladu poškozených cukrátek oddává cit postrádajícímu chtíči. „Proč se ty polámaný Kremly nevopravěj a hned se vodepisujou?“ ptá se dělnice po provedeném aktu. Vedoucí ji peskuje, že jde přece o jednoduitost: „Takověj je základní záměr Gosudara: nikde jediná štěrbinka, jediná prasklinka. Všechno bez jediného kazu. Je to jasný?“

Politická fantasy zavádí čtenáře do prostředí, kde si elity vyřizují účty, na vesnici plnou technických vymožeností a bláta po kolena, na tajné setkání disidentů, kteří si frustraci vybíjejí snovou proměnou v šelmy, jež rdousí Gosudarovy blízké a sají jejich krev. Setkáváme se s vyprávěním v argotu i vznešeném starodávném jazyce odkazujícím na ruské byliny (v kongeniálním překladu Libora Dvořáka), jedna povídka se odehrává ve formě scénického dialogu, další je dopisem vzdálené sestře. Pestrost je ovšem někdy ke čtenářovu žalu zbytečně brzy utáta a ukazuje se, že Sorokinovu rozmáchlému naturelu svědčí lépe širší slovesné útvary. Přesto jsou povídky více než jen zbytným doplněním *Dne opričníka*.

Dobré dílo

Už několik předchozích let pobýval Sorokin v zahraničí, počínaje loňským rokem se usadil v Berlíně. A mohl by říci, že v otázce napadení Ukrajiny – která bude jistě intenzivním tématem zdejších debat – i hrozby světu jaderným konfliktem je bez viny. Přece před nimi varoval. Dočkáváme se však zcela jiných slov. „Kdo za to všechno může? My, Rusové. Tuto vinu teď na svých bedrech ponese až do zhroucení Putinova režimu,“ píše v již zmíněném eseji s výzvou, že „Putin je minulost. A my musíme učinit vše pro to, aby toto monstrum navždy zůstalo v minulosti – i se svou pyramidou moci.“

V režimu, který nepřiznává vůbec nic, je takové vyznání kolektivní viny hlasem volajícím na poušti. Sorokin byl však ve svých dílech nejdou doslova prorocký. Možná se tak dočkáme překvapení i v otázce vnímání „ruské viny“ – přestože zatím platí opačná realita *Cukrového Kremlu*, který je křiklavým vykřičníkem, hrůzným varováním i výsměchem násilí obutému v patetické válenky. Právě to symbolizuje titulní cukrátko: politický kýč a cukrkandlový sentiment, pod kterým se tím snáze odbývá veškeré nechutné hemžení.

„Jen se dívat na bílý Kreml náš, upřeně na něj zřít, jen aby klidně do výše čněl a nikam nám nezmizel, nikam se nepoděl, ale jen stál a stál na místě, jak mu náleží, navždy, na věky věkův, tam, kde se koná hlavní a velké Dílo, dobré dílo, kolem něž se všichni sešli a nakupili a shromáždili, aby všechno správně a dobře udělali...“ blouzní tu devótně jedna Sorokinova postava a svou litanii zakončuje téměř donekonečna se opakujícím vyznáním: „Odpusťte mi při všech svatých. Už to nikdy neudělám.“ ●

Autor je spisovatel.

Vladimír Sorokin:
Cukrový Kreml
Přeložil Libor
Dvořák.
Pistorius &
Olšanská,
184 stran